

INSTITUTIONEN FÖR
GLOBALA STUDIER

KYRKA & GEMENSKAP

En antropologisk studie av kyrkans relevans i det sekulariserade samhället

Nomi Zaffar

Examensarbete:	15 högskolepoäng
Kurs:	Socialantropologi examensarbete
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Hösttermin 2017
Handledare:	Simon Larsson

Abstract

Examensarbete inom Socialantropologi

Titel: KYRKA & GEMENSKAP – en antropologisk studie av kyrkans relevans i det sekulariserade samhället

Den här uppsatsen handlar om kyrkans relevans i det svenska samhället. Kyrkan är en uråldrig institution som har varit en viktig del i det svenska samhället och är det fortfarande. Trots att kristendomen spelar en mindre betydande roll idag, så är kyrkan fortfarande aktiv i samhället. Syftet är att undersöka hur en kyrka i Göteborg arbetar och hur kyrkan är meningsfull för människor i det samtida sekulariserade svenska samhället. Uppsatsen undersöker hur kyrkan arbetar för att vara relevant i samhället, utifrån anställdas egna reflektioner kring det rådande samhällsklimatet. Moderniseringsteori och sekulariseringsteori utgör uppsatsens huvudsakliga teoretiska inramning. Materialet har samlats in genom deltagande observationer i en kyrka och intervjuer har gjorts med kyrkans personal. Kyrkan och dess anställdas identitet har skyddats. Metoden har präglats av ett inifrån perspektiv, forskningen har bestått av att tränga in i, förstå och beskriva kyrkans inre sfär så som den upplevs av informanterna. Uppsatsen visar hur kyrkan kontinuerligt anpassar sig till det rådande samhällsklimatet och det religiösa språket har tonats ner i vardagliga samtal och även i predikningar. Kyrkan engagerar sig i aktuella samhällsämnen, som till exempel kvinnors utsatthet och flyktingfrågor.

Nyckelord

Kyrka, kristendom, gemenskap, samhälle, sekularisering, modernitet

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och forskningsfrågor	2
Teori	3
Tidigare forskning	5
Etik	6
Metod och material.....	6
Etnografisk diskussion	8
Introduktion.....	8
Existens och religion	9
Diskussion	11
Att fylla de tomma kyrkbänkarna.....	12
Diskussion	15
Diakoni och hjälparbete.....	15
Diskussion	17
Att möta samtidens utmaningar.....	18
Diskussion	20
Slutdiskussion.....	21
Referenslista	24

Inledning

Kyrkan har sedan sin etablering varit betydelsefull för samhällen och individer runt om i världen. Kyrkans läror har erbjudit trygghet, gett svar på existentiella frågeställningar och väglett ett flertal stora kristna samhällsgrupperingar med moraliska läror. Kyrkan har som en religiös institution varit en grundpelare för människor som har sökt meningen med livet. Där grunduppfattningen har varit att det finns en Gud, som ger livet dess yttersta mening. Kyrkan har i många sammanhang också varit en samhällsbärande institution, både som en del av lokala gemenskaper och som en del av statsapparater.

Den kristna kyrkan har funnits i Sverige i mer än tusen år. Människorna i Norden kom redan på 800-talet i kontakt med kristendomen, tack vare vikingarnas handelsresor och plundringståg i England och Frankrike. På den tiden hade den katolska kyrkan en stark ställning i Europa och det blev naturligt, att Sverige blev påverkade av kyrkans influenser när kristendomen började etableras i Sverige runt 1100-talet (Gustafsson 1983, 14).

Majoriteten av alla kyrkorna i Sverige tillhör idag grenen luthersk-evangelisk, som från början var en proteströrelse som ifrågasatte påven och den katolska kyrkans auktoritet på 1500-talet. Rörelsen spred sig från dagens Tyskland, till Norden och spelade en viktig roll i det svenska civilsamhället. Den dåtida uppfattningen var att en stark nations fundament skall baseras på kristna tros läror (Kasselstrand 2015, 282).

Sverige räknas idag som ett av världens mest sekulariserade länder, religionens betydelse har minskats för allt fler människor (Norris och Inglehart 2004, 73). Det flödar nyheter från svenska dagstidningar, att den Svenska Kyrkan förlorar allt mer medlemmar varje år. Det verkar som att kristendomens betydelse och influenser har minskat inom allt fler områden, och för människor i samhället. Den religiösa tron har minskat i Sverige, religiösa aktiviteter som bön och kyrkobesök spelar inte längre en lika viktig roll i medborgarnas livsvärld. Det kan ha ett samband med en godare samhällsekonomi och ökad känsla av säkerhet och trygghet (Hagevi 2009, 281).

Sverige beskrivs ofta som ett av de mest sekulariserade länderna i världen, men Svenska Kyrkan har fortfarande många medlemmar, och är en framträdande organisation i det svenska civilsamhället. Den Svenska kyrkan har 6.1 miljoner medlemmar (Svenska Kyrkan i siffror,

2017). Trots det höga antalet medlemmar inom den Svenska Kyrkan, är det få människor som är aktiva i gudstjänstlivet och andra liknande aktiviteter.

Still, the Lutheran Church of Sweden has an exceptional position among the Swedish population. Since the split between Church and State in 2000, membership numbers have dropped, but the Church remains by far the largest religious group, with a total of almost 70 % of the population members (Lundberg 2017, 154).

Sverige har sina traditioner som bygger på den kristna tron, där kyrkan har varit en naturlig del i svenskarnas vardag i både goda och svåra tider. Trots att kyrkan inte är lika aktuell idag för många medborgare som den har varit innan, så finns den där för att stödja och vägleda i krissituationer. Det gäller att ha i åtanke att de flesta invånarna i samhället fortfarande vänder sig till kyrkan under viktiga skeenden i livet, till exempel dop och begravningar.

Den här uppsatsen kommer handla om hur Svenska Kyrkan förhåller sig till och anpassar sig till sekularisering och andra utmaningar i samhället. Med ett fokus på en kyrkas anställdas reflektioner och anpassning till moderniteten i det svenska samhället.

Uppsatsen är uppdelad i två delar, i den första delen presenteras syfte och forskningsfrågor, teori, tidigare forskning, etik, metod och material. Den andra delen innehåller etnografisk diskussion, som innehåller observationer gällande kyrkliga handlingar och intervjuer med kyrkans personal. Uppsatsen avslutas med en slutdiskussion.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka, hur en kyrka i Göteborg arbetar i det sekulariserade samhället, och på vilka sätt kyrkan är meningsfull för människor i en tid när den Svenska Kyrkan förlorar allt mer medlemmar. Fokus ska ligga på kyrkans anställdas reflektioner och anpassning till modernitet i det sekulariserade samhället.

För att underlätta syftet, skall svaret på följande forskningsfrågor besvaras:

- Hur ser de anställda på kyrkans roll i samtiden?
- Hur ser kyrkan på hur den ska hantera minskande kyrkobesök?
- På vilka sätt arbetar kyrkan för att vara relevant i en tid av samhällsförändringar?

Teori

Religion och socialantropologin har en speciell relation, många antropologer har fascinerats av religioners mångfald och hur dessa livsåskådningar har påverkat det mänskliga beteendet. Religion har alltid varit ett centralt undersökningsområde inom antropologin, och religion har varit en viktig del av livet hos ett flertal folk som har skildrats i klassiska antropologiska studier. Alltsedan antropologer började studera främmande samhällens trosformer, har definitionen av religionen och hur den ska förstås varit omdiskuterade ämnen i akademien (Eriksen 2010, 227–228).

En av de tidigare antropologerna, E.B. Tylor definierade religion på ett enkelt sätt, och ansåg det vara "the belief in spiritual beings" (Eller 2015, 6). Socialantropologen Clifford Geertz argumenterade att religion är ett system av symboler som skapar mäktiga, genomgripande och långvariga sinnesstämningar och motivationer hos människor (Gilhus och Mikaelsson 2003, 126).

Geels och Wikström (2012) skriver att religioner har viktiga betydelser för individer och samhällen. Religioner kan ge trygghet, tillhandhålla svar på existentiella frågor, erbjuda skydd mot dödsräddelse, utgöra ett motivationssystem för förändringar av samhället och förse människor med riter som stärker sammanhållningen av grupper. Religionen blir ett sätt varpå människan söker meningen med sitt liv (Geels och Wikström 2012, 22).

Sociologen och filosofen Emile Durkheim betonade i sina studier att religionen var viktig för att skapa sammanhållning i samhället. Han förutspådde att spirituella och moraliska institutioner skulle gradvis få en minskad betydelse i industriella eller moderna samhällen (Kunin 2003, 21–22). I samband med att europeiska samhällen moderniserades, växte en samhällssyn fram där vetenskap och teknik blev prioriterade framför religiösa föreställningar i samhällen. Kristendom var integrerad i samhällets struktur men har på senare tid allt mer blivit en separat domän. Till exempel är präst en expert inom det religiösa men har inget att säga till om sjukvårdens praktiska arbete i det nutida samhället.

Sociologen Max Weber talade om att världen håller på att vakna upp ur en förtrollning. Han menade att före det moderna samhällets uppkomst kunde händelser som feldragen skörd, naturkatastrofer eller andra negativa händelser tillskrivas magiska eller religiösa orsaker. I det moderna samhället har vetenskapen fått ett större inflytande, naturkatastrofer uppfattas inte

vanligtvis som ett uttryck för Guds vrede. Psykisk ohälsa som till exempel schizofreni betraktas inte längre som besatthet (Geels och Wikström 2012, 380).

Moderniseringsteorin bedömer att ett modernt samhälles utveckling leder till ökad sekularisering (Hagevi 2009, 281). Religion i förindustriella samhällen har bevarat vissa funktioner. Religiösa institutioner som kloster och församlingskyrkor har haft ansvar för utbildning, välfärd, sjukvård och politiska och sociala frågor. Teorin antager faktumet att när ett samhälle moderniseras tas dessa funktioner över av bland annat yrkes specialister inom vård och omsorgssektorn, utbildning, politik och välfärd. Utvecklingen leder till att en individ inte längre oroar sig lika mycket över existentiella funderingar. Enligt moderniseringsteorin minskar därmed behovet av religion. Det leder till religionen förlorar allt mer inflytande inom olika territorier i samhället och bland människor (Norris och Inglehart 2004, 9,18–21).

Sekulariserings begreppet har sitt ursprung från det trettioåriga kriget mellan kristna katoliker och protestanter (1618–48) i dåtidens romersk-katolska områden i Europa. Sekularisering hänvisade till överförandet av kyrklig egendom till europeiska monarker. Bangstad (2012) skriver att i den moderna samhällsvetenskapliga förståelsen av ordet sekularisering hänvisar det dock till en systematisk underminering av religiösa praktiker, värden, övertygelser, och religiösa auktoriteter. Differentieringen ökas i samhällsområden, där sekulära sfärer skiljs ut från religiösa institutioner och normer. Fram till den europeiska upplysningstiden hade de allra flesta samhällen besvarat frågor om politisk och administrativ organisering med en referens till Gud eller kristen teologi. Filosofen Thomas Hobbe skrev ett verk, Leviathan (1651), vilket ledde till att det nu blev möjligt att se religion som ett mänskligt fenomen. Därefter utvecklades politiska teorier som var oberoende av religiösa föreställningar (Bangstad 2012, 25).

Modernisering och sekularisering har ambition att förklara stora förändringsprocesser i samhället. Även om de har ett viktigt förklaringsvärde ger de inte svar på hur individer eller aktörer kollektivt handlar och förhåller sig till samhällsprocesser. För att förhålla mig till detta använder jag i denna uppsats begreppet ”adaptiv strategi” (Seymour-Smith 1986, 3). Det är ett begrepp som brukar baseras på att en grupp av människor anpassar sig till det rådande samhällsklimatet med stöd av olika uppgjorda planer. Det kan alltså handla om att kyrkan utför verksamheter inom sekulära samhällsområden, ett exempel kan vara att en kyrka driver en

öppen lekskola utan inslag av religiösa föreställningar, för att anpassa sig och förhålla sig till rådande samhällsnormer.

Tidigare forskning

Det har ur ett historiskt perspektiv existerat en ansträngd relation mellan antropologi och kristen teologi. Antropologerna som utförde fältarbeten i olika världsdelar, ville tidigt markera sina olikheter gentemot de kristna missionärerna, under kolonialismens tidsålder. Antropologi var något annat än att sprida det kristna budskapet, och hos många antropologer uttrycktes ett tydligt avståndstagande till hela det projekt som den kristna missionen representerade. Dessutom var de tidiga antropologerna mest intresserade av att studera de förkoloniala traditionerna, och inte hur dessa hade förändrats i och med kristen mission.

Cannell (2006) anser att antropologer ville markera att de, till skillnad från missionärerna var vetenskapliga och rationella. Den här tidiga sprickan mellan antropologi och teologi har präglat relationen mellan disciplinerna, sedan dess och fortsätter att göra det idag. Det har lett till att få antropologer har ägnat sig åt att studera kristendomen (Cannell 2006, 45).

Det har emellertid skett en attitydförändring under de senaste åren, bland ett flertal antropologer och ett relativt nytt forskningsfält har bildats med fokus på kristen antropologi. Det är inte ovanligt längre, att antropologer studerar kristendomens mångsidighet i nutida samhällen.

However, only recently has there been a concerted call from anthropologists for their discipline to consider seriously the possibility of routinely putting the religion of Christian populations at the centre of ethnographic accounts. This call has been accompanied by an emerging commitment to thinking comparatively and theoretically about similarities and differences in the shapes and histories of Christianity in various Christians populations. (Bialecki, Haynes och Robbins 2008, 1140)

Magnus Hagevi (2009) har skrivit en artikel med titeln, *Efter sekulariseringen: förändrade religiösa värden mellan generationer*. Studien fokuserar på andligheten i ett sekulärt samhälle, nämligen Sverige. Hagevi har undersökt den förändrade religiositeten mellan fyra generationer under åren 1986–2008. Hagevi skriver att religiösa institutioners mindre inflytande på människor, leder till att samma människor har ett mindre engagemang till att överföra religiösa normer till nästkommande generation (Hagevi 2009, 285).

Isabella Kasselstrand (2015) har skrivit en samhällsvetenskaplig artikel vid namn, *Nonbelievers in the Church: A Study of Cultural Religion in Sweden*. Kasselstrand (2015) påstår att Sverige anses som ett av världens minst religiösa nation. Tro på Gud, paradiset och helvete är lågt, men samtidigt fortsätter majoriteten av svenskarna vara medlemmar i den Svenska Kyrkan. Med andra ord visar det svenska exemplet på att kyrkan kan fortsätta vara relevant i ett samhälle, som präglas av minskad nivå av religiös tro och närvaro inom den kyrkliga sfären (Kasselstrand 2015, 276).

Eva Jeppsson Grassman och Anna Whitaker (2006) har utfört en studie med titeln: *With or without faith: Spiritual care in the church of Sweden at a time of transition*. De skriver att kyrkan har idag en viktig roll i samhället när dödsfall, tragedier och katastrofer drabbar dess invånare. Kyrkan har då fått en större plats på den stora scenen, och utfört ett diakonalt arbete för människor som har haft ett behov av stöd från kyrkan. Det religiösa arbetet har alltså inte varit i fokus, utan ett diakonalt eller socialt arbete har varit tillgängligt för samhällets medborgare (Grassman och Whitaker 2006, 169).

Etik

I boken *God forskningssed* står det om olika uppförandekrav som ställs på en forskare i forskningsprocessen. Värderingar och normer som att tala sanning och inte skada människor och miljön är krav som kommer från samhällets förväntningar på alla medborgare (Gustafsson, Hermerén och Petterson 2011, 12).

Vid deltagande observation har det därför varit av yttersta vikt att, informanter har haft kännedom om att de är föremål för forskning om kyrkan. När samtalen har dokumenterats med teknikens hjälp, har informanterna självklart godkänt detta. Den personliga integriteten och identiteten hos informanterna skyddas genom att deras namn nämns inte en enda gång i uppsatsen. Det är mitt ansvar som en forskare att skydda informanternas identitet under deltagande observationer och intervjuer. Kyrkan som jag har varit i under fältarbetet, har enbart kallats för kyrkan.

Metod och material

Vi upplever livet i form av historier, vi själva skapar inledningar, kontexter och avslut i våra upplevelser. Allt detta berättar vi för oss själva och för andra. Utifrån den utgångspunkten

använder sig den här uppsatsen av informanternas egna berättelser och handlingar för att förstå hur de förhåller sig till samhället och de pågående samhällsförändringarna.

Min metod att samla in kunskap har påverkats av den interpretativa teorin som representerar ett försök att förstå mångfalden gällande de olika sätten som världens människor konstruerar sina respektive liv. Teorins ändamål är, alltså inte att förklara ett socialt fenomenens funktion utan istället att demonstrera meningen bakom människors beteende (Moberg 2013, 286).

Med ett inifrån perspektiv beskrivs levnadssättet genom kyrkan och dess personals egna begrepp och kategorier. Med andra ord har min forskning bestått av att tränga in i, förstå och beskriva kyrkans inre sfär, så som den upplevs av mina informanter.

Fältarbetet har ägt rum i en kyrka som tillhör den Svenska Kyrkans organisation, i Göteborg. Valet av en kyrka i Göteborg som en plats för fältarbetet, grundar sig på att det existerar sedan flera år tillbaka kyrkor som har haft en betydande roll i civilsamhället. Jag är född och uppvuxen i Sverige men har vanligtvis inte besökt kyrkor, förutom vid skolavslutningar under barndomen. Jag är en praktiserande muslim sedan flera år tillbaka, och det har lett till att min nyfikenhet på kyrkans inre liv är ännu ett motiv till att en kyrka har valts som en plats för mitt fältarbete.

Primärmaterialet har samlats in genom deltagande observationer i olika aktiviteter i den kyrkliga kontexten. Jag har varit i kyrkan och även utanför kyrkan och gjort deltagande observationer under 3 veckor. Jag har varit med och deltagit i bland annat 3 gudstjänster, 3 mässor, 3 andakter, 2 föreläsningar, 3 meditationer, 1 morgonmessa, 1 dop, 1 välgörenhetskonsert, 1 studiebesök från en skola och besökt kyrkans öppna lekskola vid ett tillfälle och även besökt ett äldreboende 3 gånger i kyrkans närhet.

Jag har också passat på att besöka en annan kyrka i närområdet vid ett tillfälle, för att delta i en andakt och ätit lunch med besökare och personal från de båda kyrkorna. Förutom det har jag även samtalat med diakonen och kyrkoherden från den andra kyrkan. Det beror på att kyrkorna samarbetar med varandra och kommer även fortsätta detta samarbete i och med nyorganisationen från årsskiftet. Jag har alltså spenderat många timmar och dagar inom kyrkans värld, vid vissa tillfällen har jag enbart suttit inne i kyrkan för att få en uppfattning om hur många besök kyrkan får varje dag. Fördelen med primärmaterialet har varit, de deltagande observationerna som har gett mig möjligheten att umgås med intressanta människor.

Primärmaterialet har även kompletterats med semistrukturerade intervjuer av kyrkans personal, vissa frågor har varit ostrukturerade och anpassats till personers olika roller inom kyrkan. Strategin har baserats på att föra samtal med nyckelpersoner inom kyrkans dagliga verksamhet, och sammanlagt har 7 anställda med olika funktioner inom kyrkans dagliga arbete intervjuats. Varje intervju har varat i cirka 60 minuter och intervjufrågorna har handlat om hur kyrkan arbetar för att vara relevant i samhället. Därtill har även spontana och vardagliga samtal med personal och kyrkobesökare varit till stor nytta för min roll som socialantropolog. Nackdelen med primärmaterialet, har varit den tidskrävande arbetsprocessen, gällande transkriberingen av intervjuerna.

Jag har studerat ett flertal vetenskapliga texter och böcker (sekundärmaterial) inom det samhällsvetenskapliga fackområdet, i en längre tidsperiod för att placera in uppsatsen i en tidigare forskningsdebatt.

Etnografisk diskussion

Introduktion

Kyrkan ligger i ett välbärgat område och det känns som en helt annan värld jämfört med min bakgrund i en multikulturell stadsdel, de flesta människor som befinner sig i området är nog infödda svenskar eller resenärer som har hittat hit. Mitt första intryck av platsen är positivt. Den centrala delen av Göteborg är levande, där nya byggnader i form av lägenheter och affärer samsas med caféer och restauranger. Det är en salig kombination av nytt och gammalt.

Kyrkobyggnaden är lite undandömd då den inte syns i första taget och kyrkan är en majestätisk konstruktion, när man väl står i dess närhet. Kyrkans inre tak bärs av flera pelare, och i takets välformade linjer hänger det flera kronor som ger ljuset ett liv. Längst fram står fontänen som säkert används vid dopceremonier.

Det har tänts en massa ljus och vid scenen står det en stor ljusbärare, där kyrkans besökare har möjligheten att tända ljus. Det är tyst inne i kyrkan och människor kommer och går med jämna mellanrum och de flesta stannar bara en kort stund. Några kanske har kommit hit för att få vara ifred en stund och någon har kommit för att be en bön.

Jesus finns närvarande i kyrkorummet, tack vare de olika målningarna på honom från situationer hämtade från Bibelns skrifter. Den avbilden som ger det största intrycket, är hämtad från korsfästelsen.

Den kyrka jag studerar i denna uppsats, ligger i centrala Göteborg och har några tusen medlemmar. I november 2017, hade kyrkan sammanlagt 14 anställda. 1 kyrkoherde, 1 komminister, 1 präst, 1 diakon, 2 frivillig samordnare, 1 kommunikatör, 1 församlingsassistent, 1 församlingspedagog, 1 kyrkoskrivare, 2 kyrkomusiker, 1 ung resursperson och 1 vaktmästare. Kyrkan har även volontärer som arbetar frivilligt vid gudstjänster och konserter. Den frivilliga personalen består av 19 gudstjänstvärdar och 25 konsertvärdar. Dessutom har kyrkan haft en prästkandidat på plats som har utfört sin sista praktikperiod. Kyrkoherde och komminister är utbildade som präster och har fått andra titlar på grund av att kyrkoherden är kyrkans verksamhetschef och komministern är kyrkoherdens medhjälpare i kyrkans arbetsrelaterade frågor.

Existens och religion

Ålderdomshemmet ligger i närheten av kyrkan, och några från personalstyrkan brukar besöka hemmet en gång i veckan för att fira gudstjänst. Gudstjänsten ska äga rum i biblioteket. Idag har tre äldre individer kommit till gudstjänsten. Det är prästkandidaten som leder ceremonin och deltagarna inleder med att sjunga psalm 172, från psalmboken. Sedan läses det upp några meningar från Bibeln. Prästkandidaten talar om livet som börjar slockna under höstens gång, trädbladen faller ner till marken. Det påminner mig om livet på äldreboendet. Många människor befinner sig i samma situation som trädbladen under hösten.

Kandidaten framhäver att livet börjar återkomma på vårens ingång, bladen på träden växer ut. Sådan är verkligheten och även om vi upplever hösten innebär det inte att livet upphör. Det märks att prästkandidaten har en bakgrund inom naturvetenskap och det blir naturligt för henne att prata i metaforer om livets olika förlopp. Meningen med livet baseras ändå på att Gud är levande för alla, då död och liv inte avskiljer Guds skapelse. Prästkandidaten avslutar sedan med att påpeka att vi inte är ensamma, Jesus är med alla individer, vid livets början och slut.

Vi slår upp psalm 297 och sjunger tillsammans, därefter följer en bön för att be för nära och kära, för ålderdomshemmet, arbetare och gäster och att Gud ska skydda oss från det kalla klimatet. Därefter läses Herrens bön upp:

Fader vår som är i himmelen. Helgat vare ditt namn. Tillkomme ditt rike. Ske din vilja, såsom i himmelen så och på jorden. Vårt dagliga bröd giv oss idag, och förlåt oss våra skulder, såsom och vi förlåta dem oss skyldiga äro, och inled oss icke i frestelse, utan fräls oss från ondo. Ty riket är ditt och makten och härligheten i evighet. Amen.

Vi sjunger psalm 249 och en av deltagarna har börjat snarka. Dagens gudstjänst varade i cirka 45 minuter, vilket verkar vara lagom långt, med tanke på deltagarnas höga ålder.

Deltagarna pratar om livet, på äldreboendet och kyrkopersonal lyssnar, de säger bland annat att många av dem inte har någon nytta av aktiviteterna som anordnas för deras skull. De är helt enkelt för gamla och saknar kraft i att njuta av de olika arrangemangen som anordnas.

En deltagare, berättar för mig att han inte var särskilt religiös i sina yngre år. Idag har dock kyrkan en viktig mening för honom, vilket beror på att han har hittat gemenskapen i gudstjänsterna som anordnas av kyrkans personal. Gemenskapen är viktig för honom, med tanke på att hans fru gick bort ett år tidigare. Idag är han ensam och har ingen som besöker honom förutom personalen från kyrkan.

Prästen påpekar efter vistelsen att det bor många i huset men majoriteten av dem kan inte vara med på gudstjänsterna på grund av olika medicinska skäl. Oftast brukar det vara cirka 10–15 personer som är med på gudstjänsterna.

Vi lämnar äldreboendet för dagen och några dagar senare återvänder jag till kyrkan och kyrkoherden som jag samtalar med, säger så här angående kyrkan:

Kyrkan ska finnas över hela landet. Så står det i kyrkolagen, som är fortfarande en av Sveriges rikets lagar. Att vi är förpliktade att finnas över hela landet. På så sätt är vi faktiskt förpliktade att finnas för alla, som finns inom landet. Den som är svag i samhället, har vi ett ansvar att värna om. Ja, vi ska finnas för alla, och vi ska finnas för de som inte kan göra sina röster hörda.

Förutom att predika och lära ut den kristna läran, så är ritualer en viktig del av kyrkans verksamhet. Under tiden för mitt fältarbete fick jag möjligheten att vara med vid ett dop.

Ett spädbarn skall bli döpt idag och kyrkovärdinnan står vid ingången och har redan gjort ordning inför dopet, som är ett sakrament (helig handling som instiftades av Jesus) inom Svenska Kyrkan. Kyrkovärdinnan sätter igång kyrkans klockor och därefter börjar kyrkomusikern spela på orgeln. Kyrkoherden ber alla att slå upp psalm 383, det skall sjungas nu. Folk sjunger knappast och det känns som att de flesta tycker att det är pinsamt. Kyrkoherden

sjunger för kung och fosterland, hennes röst dominerar fullständigt kyrkorummet. Psalmen börjar lida mot sitt slut och jag funderar på vad som skall komma härnäst.

Kyrkoherden inleder med orden, i faderns, sonens och den heliga andens namn. Vi döps i Jesus Kristus gemenskap, ingen människa är störst eller minst. Ingen är först eller sist. Alla är vi ett i Kristus. De uttalade orden stämmer överens med vad jag alltid har hört, nämligen att alla människor är lika mycket värda. Kyrkoherden berättar två korta berättelser från Bibeln. Det blir en gemensam bön efter berättelserna. Den handlar om att Jesus ska ta emot det här barnet som hans lärjunge.

Sällskapet samlas runt dopfunten. Kyrkoherden läser upp dopbekännelsen och alla i kyrkorummet ställer sig upp och läser bekännelsen tillsammans och sätter sig sedan ner. Kyrkoherden tar emot barnet i sin famn med en stor omsorg, det märks att hon har hittat den korrekta tekniken för att lyfta upp spädbarn. Hon döper barnet i fadern, sonen och den helige andens namn. Samtidigt för hon över en duk med vatten från dopfunten på barnets huvud.

Kyrkoherden vänder sig till föräldrarna och ber dem skydda barnet, som med tiden blir en självständig individ i samhället. Barnet kommer aldrig vara ensam och har nu en samhörighet med Gud, enligt den kristna traditionen. Den döpte har kommit in i en gemenskap och jag tänker på det som flera i kyrkan har nämnt flera gånger. En människa är aldrig ensam och barnet i fråga kan alltid vända sig till kyrkan, vid ensamhet eller svårigheter i livets olika skeenden. Kyrkoherden leder en gemensam bön om att Gud ska ge barnet en trygghet.

Nu blir det dags att sjunga psalm 791. Kyrkoherden sjunger och försöker få med de andra i stämningen, men utan framgång och barnets anhöriga märks inte precis i den kyrkliga musiken. Dopbeviset lämnas till föräldrarna och sakta men säkert börjar kyrkan bli tom, och kyrkovärdinnan passar på att plocka upp psalmböckerna från kyrkans bänkar. Jag är på väg att lämna kyrkan men träffar på kyrkoherden precis vid utgången, hon frågar vad jag tyckte om dopet? Jag skulle precis svara, men det kändes som hon kunde läsa mina tankar. Hon påpekade att dop kan se olika varje gång, familjen som var här innan var aktiva i dopets alla moment, även i psalmerna.

Diskussion

Som vi ser av exemplet från ålderdomshemmet ger den kristna tron, tröst och mening för de äldre samhällsmedborgare som deltar i kyrkans aktiviteter. Vid slutet av livet är existentiella

funderingar, och frågor om tillvarons mening, samtalsämnen som ålderdomshemmets gäster uppskattar. Kyrkans personal vill vara tillgänglig för alla individer och ge dem ett stöd i livet. Det blir naturligt för personal från kyrkan att besöka ålderdomshemmen för att vara där. Grassman och Whitaker (2006, 157) nämner i sin artikel att en äldre människas sista plats innan döden har skiftats från sjukhuset till äldreboendet, och utifrån den utgångspunkten verkar det vara rimligt att kyrkan finns med just på ålderdomshemmet.

Dop är en kristen ritual som fortfarande innehar en viktig mening för de flesta svenskarna, även om de inte kommer till kyrkan varje söndag. Hagevi (2009, 286) menar att en religiös rit som dopet, fortfarande är viktig i samhället. Människor som låter sina barn genomgå dopet, behöver alltså inte vara religiösa. Det handlar om att de nämnda personernas omgivning förväntar sig att barnen genomgår dopet av tradition.

Jag kan med all säkerhet påstå, att jag aldrig återsåg människorna från dopet i kyrkan under den resterande tiden av mitt fältarbete. Ritualer som dop och begravningar är viktiga handlingar, och blir ett sätt för kyrkan att komma i kontakt även med de människor som normalt inte går till kyrkan.

Att fylla de tomma kyrkbänkarna

Jag dricker en kopp kaffe med kyrkoskrivaren och frågar henne om vad hon anser är kyrkans största utmaning? Hon svarar:

Mötet mellan människor ska vara kärleksfullt, och man måste respektera människor som inte vill vara med i Svenska Kyrkan. En del kommer ju in och gör ett utträde. Då ska ju inte jag lägga en skuld på den individen. Vill dom prata om att lämna kyrkan, då kan jag gärna diskutera och tala om vad vi gör för bra saker. Men annars är det, tack för den här tiden. Hjärtligt välkommen tillbaka. Man stänger inga dörrar, då personer fortfarande får vara med på gudstjänster. Det tråkigaste i arbetet är att göra alla utträden, då det är väldigt många.

Vi sitter i kyrkan och väntar på en grupp elever och lärare från närområdet. En skolklass på cirka 25 elever och två lärare stiger in i kyrkan. De blir varmt välkomna och får sätta sig på stolar längst fram i kyrkan. Det är en lättsam och glad stämning. Diakonen och församlingsassistenten informerar att de ska berätta om livets olika tidsperioder inom den kristna traditionen.

Diakonen tar fram en liten docka, och alla tittar med nyfikna blickar på dockan. Diakonen har fångat allas uppmärksamhet, och ber eleverna att ge dockan ett namn. Efter flera namnförslag får dockan heta Jeff. Diakonen nämner att det lilla barnet Jeff ska bli döpt. En elev sträcker upp handen och frågar om dopet. Diakonen svarar att Jesus införde dopet som ett sakrament, och idag blir människor som döps i Svenska kyrkan medlemmar i den kristna gemenskapen. Jeff har fått en lång dopklänning på sig under tiden. En annan elev frågar, om den långa klänningen. Diakonen säger att den långa klänningen symboliserar att Jeff ska växa in i den kristna tron.

Nu har det gått några år och Jeff är en tonåring, berättar diakonen. Han ska bli konfirmerad. Jag är lika intresserad som barnen av vad kyrkans personal informerar om. Talarna får hela gruppen att bli engagerade och personalen visar en genuin vänlighet mot de unga besökarna. Församlingsassistenten förklarar vidare att konfirmationen bekräftar dopet. Nu får Jeff lära sig grunderna i vad kristendomen innebär, med en genomgång av de tio budorden och Bibelstudier. Jeff får bära en vit kåpa, som symboliserar dopet och konfirmationen. De båda handlingarna hör ihop. Konfirmationen avslutas med en stor gudstjänst i kyrkan. En elev undrar vad vatten har för funktion i dopet. Diakonen svarar att vattnet förmedlar Guds nåd till människan.

Jeff har nu blivit mellan 25–30 år och träffar sin kärlek Linnea. Eleverna börjar fnittra och några blir generade. Diakonen säger att Jeff ska gifta sig i kyrkan. Barnen får titta på en vacker bröllopsklänning och de unga tjejerna verkar var särskilt intresserade av klänningen. Det gifta paret har gett varandra ringar och tanken är att de ska leva tillsammans i resten av sina liv, fastslår församlingsassistenten. Några år passerar och Jeff har blivit gammal, han har barn och barnbarn. Jeff dör av hög ålder och får nu vara tillsammans med Gud i himlen. Diakonen tar upp en liten spade av sand och säger orden: ”Från jord är du kommen, till jord ska du återgå.” Jeff blir begravd i sina favoritkläder, hans nära och kära tar avsked, genom att lägga blommor på kistan.

Personalen avslutar studiebesöket med att berätta att så kan en människas liv se ut inom den kristna traditionen man firar när ett liv blir till, när ett barn börjar bli vuxen, kärleken och sist men inte minst så tar man hand om sina döda. Lärarna tackar så mycket och deras elever säger hejdå till personalen, som uppmanar eleverna att ta bilder på kyrkan innan de går.

Jag och komministern pratade om hur kyrkan kan motverka de allt mer minskade kyrkobesöken. Han menade att:

Vi har gudstjänster med kvalité och relation är också viktigt. Att vi känner varandra, och tänker som en familj. Samtidigt är det personer som kommer precis innan mässan börjar kl. 17.00 och försvinner fort efter mässan är över. Alla kyrkor behöver inte ha söndagsmessa kl. 11.00. Jag upplever att det finns många och stora fördomar om kyrkan och präster men samtidigt säger många att de hade en väldigt trevlig präst vid något dop. Det är ändå den tråkiga bilden på prästen som den allvarlige som dominerar. Den stela kyrkan som inte kan agera tillräckligt, många människor som vi möter är också positiva till kyrkan.

För många kan tröskeln in till gudstjänsten vara hög, men jag tror att när man är där och försöker gå in i det, precis som när man läser en bok. Så blir det bra till slut. Man måste vilja ta en del av berättelsen. Jag tror att många skulle tycka att det är en vacker stund. Det existerar fördomar om präster och kyrkan som inte tror på evolutionen, att tro och vetenskap inte går ihop. Man förväxlar katolska och Svenska Kyrkan. Det är synligt i media att kompetensen om tron angående kyrka och religion skulle kunna vara betydligt högre. Då har jag inte doktorerat eller så men jag kan ändå se det när jag läser om det.

Kylan börjar göra sig påmind under promenaden, det är ändå snart december. Jag vill gärna veta vad prästen anser om att så många unga vuxna ignorerar kyrkan i dagens samhälle. Han tittar på mig och säger:

Det kanske är bra att de inte kommer just nu. Det är kanske en fortlöpande tyst revolution mot kyrkan? Vad vet jag. En sak är klar, allt ligger i Guds händer. På 1500-talet började en proteströrelse mot den mäktiga påvekyrkan, det slutade med att kristendomen reformerades. Folket med Martin Luther ville ha ändringar mot orättvisor. Proteströrelsen blev en inriktning inom kristendomen. Den luthersk-evangeliska inriktningen härstammar därifrån. Den Svenska Kyrkan kanske också behöver en reformation.

Prästen låter säker på sin sak och verkar inte vara orolig, över situationen med de unga vuxna i samhället.

Jag besöker diakonens kontor och frågar henne om kyrkans roll just nu, hon svarar:

I mötet med den enskilde är utmaningen att alltid på ett eller annat sätt få henne förstå att hon är älskad så som hon är och att det finns en mening med livet. Det är grundmeningen. Kyrkan kommer alltid finnas kvar. Om den inte får lov att finnas kvar, så kommer kyrkan gå under jorden. Som den en gång gjorde. Den kristna rörelsen kommer alltid att finnas kvar. Om jorden finns kvar, så kommer kyrkan att fortsätta existera.

Diskussion

Under min tid i kyrkan upplevde jag att det inte kom så många personer till kyrkan, närvaron var låg. Kasselstrand (2015, 289) skriver att svenskarnas regelbundna deltagande i kyrkliga aktiviteter är låg, det var bara 3.2 % av de tillfrågande i hennes studie som besökte kyrkan regelbundet.

Den kyrka som jag studerat i denna uppsats har inte den traditionella tiden kl.11.00 på söndagarna för mässor, utan man firar istället gudstjänst kl.17.00. Kyrkan är en av få kyrkor i centrala Göteborg som börjar med mässan så sent på dagen. Det kan vara ett sätt att locka unga vuxna och personer från andra delar av Göteborg till att delta i mässan på söndagen.

Det är tydligt att kyrkan ser det som en utmaning att få besökare till kyrkan. När kyrkan tar emot skolklasser bedrivs en undervisning om den kristna läran. Det är en viktig del i kyrkans arbete, då kyrkan har en möjlighet att få informera om sin verksamhet för barn och på så sätt kan kyrkan hindra att fördomar om kyrkan sprids i samhället. De har också tänkt igenom hur de ska arrangera gudstjänster så att så många som möjligt kan komma, och hur de ska göra den kristna tron till en angelägenhet för människor idag.

Utifrån vad de anställda sa, verkar det emellertid som att de inte ser det som det allra viktigaste att det kommer fler människor till kyrkan. Som en av prästerna uttryckte det ansåg han till och med att det kunde vara positivt att det inte kom besökare till kyrkan just nu. Han ser kyrkans roll utifrån ett längre tidsperspektiv.

Diakoni och hjälparbete

Dörren till den öppna lekskolan är olåst. Lekskolan är integrerad i församlingshemmets nedersta våning. Vid ingången träffar jag på församlingsassistenten som ansvarar för lekskolans drift. Hon bjuder in mig till lekrummet, klockan är 10.00 och det är dags för sång och lek. Barnen och deras föräldrar går tillsammans med personalen in till ett mysigt lekrum. En av personalen, ung resurs frågar alla barn om de vill sjunga och leka? Svaret blir ett rungande ja. Jag sitter mellan föräldrar och barn (0–3 år), och känner att mina långa ben tar för mycket plats i rummet.

CD-spelaren sätts på och barnen sjunger och leker med varandra, imse vimse spindel och liknande sånger verkar vara populära även bland de vuxna. Stämningen är god och vänskaplig. Efter cirka 15 minuter, blir några av barnen rastlösa. Två tjejer börjar bråka om ett leksaksdjur, som påminner om den deprimerade åsnan Ior från den tecknade serien Nalle puh. Helt plötsligt

öppnar ett barn dörren och springer ut, flykten från rummet påbörjas och på mindre än 50 sekunder har alla försvunnit. Det gick verkligen undan och personal skrattar och säger till mig, men vi skulle ju sjunga en sista låt!

Vi börjar prata om verksamheten och församlingsassistenten gör oss sällskap. Hon informerar att de flesta föräldrar och barn som besöker lekskolan, bor i centrala Göteborg. Personalen säger att det inte finns ett stort utbud av öppna förskolor i närområdet. När assistenten började arbeta inom kyrkan, fanns det 3 öppna lekskolor (som stadsdelen bedrev) men alla dessa nämnda skolor har idag stängts, det beror på ekonomiska faktorer. Jag observerar att hon är stolt över att kyrkan driver en öppen lekskola för människor som har småbarn hemma på dagtid. Mitt intryck blir positivt, alla som befinner sig där verkar känna sig trygga.

Församlingsassistenten berättar att de har öppet varje måndag och onsdag mellan kl.9.30-12.00. På fredagar har de öppet för barn, som kan vara upp till 5 år gamla. Kyrkan erbjuder även familjegudstjänster några gånger i månaden. Jag tackar för idag och funderar under min promenad, på att kyrkan gör ett nyttigt arbete i samhället, speciellt med tanke på att kommunen inte längre erbjuder samma variation längre gällande öppna förskolor. Föräldrar som sitter hemma med sina småbarn får chansen till att träffa och umgås med andra familjer i kyrkans öppna lekskola. Kyrkan gör ett gott intryck på föräldrarna och deras småbarn. Barnfamiljerna kommer komma ihåg att personalen i kyrkan var genuint vänliga och hjälpsamma. Jag tror att flera av dessa familjer kommer fortsätta hålla kontakt med kyrkan på ett eller annat sätt.

Kyrkan har arrangerat en välgörenhetskonsert ikväll, syftet baseras på att samla in pengar till barncancerfonden. Jag stiger in i kyrkan och orkestern är redan på plats och värmer upp. Orkestern med flera individer spelar melodier som jag inte känner igen, kanske beror det på mitt ointresse gällande klassisk musik. Det kommer in folk med jämna mellanrum, och snart är hela kyrkan full. Så här mycket människor har jag aldrig sett inne i kyrkan under fältarbetet och bara ett fåtal sittplatser är lediga. Komministern stiger in i kyrkan, och snart börjar kvällens tillställning. Orkestern ger ett intryck av att de är redo att köra igång. Komministern introducerar musikgruppen och även dagens stjärna, som tydligen är berömd inom operans värld. Komminister ber en kort bön, och sedan ringer kyrkans klockor. Konserten är igång och helt plötsligt kommer en man gåendes från kyrkans bakre del, han sjunger eller skriker. Det är dags för opera, och mannen får sällskap av dagens stjärna. Det är en dam som har en mycket

stark röst. De går fram tillsammans och på vägen sjunger de, konserten växlar mellan opera och orkestermusik.

Komministern står längst bak i kyrkan och säger till barnen som springer att de ska sluta med det. Folket inne i kyrkan är lyriska och konserten är på väg mot sitt avslut. Komministern påminner alla om att skänka pengar till barncancerfonden, jag ser folk lämna in stora summor pengar till kyrkans kollekt. Kyrkans arrangemang har blivit en riktig fullträff, människor kom hit och hade en trevlig lördagskväll. Kyrkan samlade in pengar till ett gott ändamål och samtidigt fick de hit en massa människor. Det blev en god publicitet och jag funderar på att kyrkan kan ha fått en eller flera nya beundrare.

Jag och en kyrkovärdinna pratar om Svenska Kyrkans engagemang i sociala frågor efter välgörenhetskonserten och hon berättar att ett samarbete mellan Räddningsmissionen, Göteborgs stad och Svenska Kyrkan ska påbörjas från den 15 december. Kyrkan ska erbjuda en trygg plats för hemlösa, vid svåra väderförhållanden. Människor utan bostad kan vända sig till kyrkan för att vila och värma sig under en stund. Dessutom erbjuder kyrkan idag samtal om existentiell hälsa, där vemsomhelst kan prata med diakonen eller prästen om sina bekymmer. Kyrkovärdinnan verkar vara nöjd och stolt över att hennes kyrka hjälper människor i samhället.

Några dagar senare frågade jag kyrkoherden om det religiösa eller diakonala arbetet var det viktigaste, hon svarade:

Det går inte att särskilja detta. Sen kyrkan skiljdes från staten finns det egentligen få lagar som reglerar Svenska Kyrkan. Det finns fortfarande ett par lagar som gör att kyrkan har en särställning jämfört med andra kyrkor. Kyrkolagen före år 2000 är skrotad och borta. Den har ersatts av kyrkoordningen. Som är kyrkans interna styrdokument. I kyrkoordningen står det att kyrkans grundläggande uppgift är fyrdelad. Kyrkan ska fira gudstjänst, utöva mission, diakoni, och undervisning. Det är liksom kyrkans uppgift. De här går ju in i varandra. Vad är diakoni? Vad är gudstjänst? Vad är mission? Vad är undervisning? Dom är inte så lätta att särskilja. Men det är det som vi ska göra som en kyrka.

Diskussion

I kyrkans arbete finns förutom sådant som inte direkt anknyter till den kristna tron eller gudstjänstlivet. Det verkar som att samhällsengagemang och det diakonala arbetet förefaller vara centralt i kyrkans arbete. Det gäller att komma ihåg att det diakonala arbetet inte är en direkt motsättning till det kristna arbetet, som kyrkoherden påpekar i samtalet.

Kasselstrand (2015, 291) skriver att den Svenska Kyrkan har stått den svenska staten nära genom historien och har haft en stark position i många sekulära roller. Idag har Svenska Kyrkan inte samma koppling till staten, men utifrån de aktiviteter de erbjuder ser vi att de fortfarande har en stark roll i närsamhället och civilsamhället.

Grassman och Whitaker (2006, 157) skriver att Svenska Kyrkan har en lång tradition av diakonalt arbete, som är ett socialt arbete bland församlingens medlemmar med grunder inom den kristna tron. Det diakonala arbetet utförs för det mesta av diakoner och majoriteten av församlingarna i Sverige anställer minst en diakon för detta ändamål. Detta stämmer också för den kyrka jag studerat.

Nu när jag har spenderat tre veckor i kyrkan, har jag kommit fram till att personalen verkligen vill stödja människor på ett positivt sätt. Det är en vänskaplig atmosfär och ingen känner sig utanför. Kyrkans ord och gärningar skiljer sig inte åt. Därför borde kyrkan inte hålla sig i bakgrunden utan borde ta mer plats i samhället. Det finns så många människor som är ensamma, sjuka och lider av låg självkänsla i samhället. De behöver kyrkan och kyrkan behöver dem.

Att möta samtidens utmaningar

Vid ingångarna står kyrkovärdinnorna och delar ut psalmböcker och välkomnar de besökare som har kommit till kyrkan idag. Kyrkomusikern spelar på den stora orgeln under tiden. Kyrkvaktmästaren har satt upp olika nummer: 681, 320 och 297. Tavlan demonstrerar vilka psalmer som skall sjungas. Mässan påbörjas och kyrkans klockor ringer. Mässan växlar mellan sång och bibelläsning. Dagens tema handlar om ett människovärdigt liv och fokus ligger på många kvinnors utsatta situation i det svenska samhället.

Predikan nämner ett aktuellt samhällsproblem, som även Metoo rörelsen har lyft fram. Kvinnor har börjat våga berätta sina berättelser med inslag av sexuellt våld och trakasserier i samhällslivet. Ljuset har släppts in och vi ska tro på ljuset, säger kyrkoherden. Hon byter spår och talar om att historien om Jesus aldrig avslutades i och med hans död. När han väl återuppstod, då vann ljuset över död och mörker. Med ord och sanningar skall människors berättelser föras vidare och när ljuset bryter in, blir vi fria. Metoo rörelsen har släppt in ljuset och människor har fått mod till att våga berätta om sina erfarenheter. Vi bör tro på ljuset och låta ljuset styra våra liv.

Predikan avslutas och alla besökare läser upp trosbekännelsen, samtidigt som de står upp. Det blir psalmsånger och gemensamma böner efter trosbekännelsen. I bönen om förlåtelse säger alla deltagarna i mässan, följande ord:

Barmhärtige Gud, du som i Kristus öppnar vägen till dig och utplånar världens alla synder, jag ber dig. Rena mig, så blir jag ren, hela mig, så blir jag hel, drag mig till dig, så får mitt hjärta ro.

Därefter blir det dags för nattvarden och besökarna går fram till kyrkoherden och kyrkvärdinnan. De får en brödbit och lite vin. Brödet är glutenfritt och vinet är utan alkohol. När de väl har tagit del av nattvarden, går samma personer till ljusbäraren och tänder ett ljus. Mässan avslutas och kyrkan bjuder på fika som vanligt.

Vi sitter och pratar en stund och komministern meddelar att Göteborg har fått en ny biskop och hon är en kvinna. Det blir en positiv reaktion, många verkar ha blivit överraskade. Komminister ger ett intryck av att han är nöjd med valets utgång.

Tankarna leder till att den Svenska Kyrkan har börjat anpassa sig till samhällets aktuella normer och praktiker. En kvinnlig biskop skulle inte vara en realitet för bara några generationer sedan. Det kommer fram att den blivande biskopen fick många röster i valet, och hon vill tydligen arbeta med integrationsfrågor och en ökad dialog med lokalsamhället.

Min nyfikenhet leder till att jag vill veta vad diakonen anser om att en ny biskop har valts i Göteborg, och i ett samtal med diakonen ger hon ett intressant svar:

Faktum är att kyrkan ibland har varit före resten av samhället i just att kvinnliga präster varit aktiva en längre period inom kyrkan. Jag har förhoppningar om att hon ska kunna leda vår kyrka och vara både väsentlig och värdig. Sen att hon även ska vara duktig på att översätta mellan kyrkan och resten av världens språk. Därför att om man fastnar i kyrkans språk så tappar man så oerhört många av åhörarna genom ordvalet. Och då får man inte fram sitt budskap. Det finns idag i Sverige en otrolig laddning kring väldigt många religiösa ord. Jag menar att man inte ska använda de religiösa begreppen men man behöver fungera som en länk mellan. För att inte utesluta människor, som har andra relationer till kyrkan.

Den Svenska Kyrkan i Göteborg ska bli nyorganiserad från årsskiftet och jag vill gärna veta orsaken bakom nyorganisationen, diakonen förklarar:

Det är en strukturförändring på nationell nivå. Det ska inte finnas några kyrkliga samfälligheter. Dom ska förvandlas till pastorat istället. Från att ha varit olika enheter med olika chefer så har

man valt att göra större enheter med endast en kyrkoherde. Nu ska Göteborgs kyrkliga samfällighet avvecklas efter 134 år. Det har handlat om utjämningsystem, ekonomiskt och så där. De församlingar som har mycket pengar, ska hjälpa de som inte har lika mycket pengar. Det är ju dels ett led i den samhällsutvecklingen, att saker ska centraliseras. Det ska se annorlunda ut i organisationen. Men naturligtvis hoppas man på ekonomisk vinning, våra största intäkter är på medlemsavgifterna. Vi har ett sjunkande antal medlemmar i Svenska Kyrkan och då behöver vi se över vår organisation.

Kyrkan har varit aktiv i debatten om flyktingfrågor, som har varit en utmaning för det svenska samhället med tanke på flyktingvågen år 2015. Jag diskuterade detta med kyrkoherden, som sa:

Det här är mitt perspektiv nu men det är även många perspektiv i samhället. Den svenska staten har dragit åt svångremmen som på ett sätt är inhumant. Vi driver en flyktingpolitik idag i Sverige som inte är människovärdig. Vi stänger ute folk som har behov av asyl och skydd. Det är inte rimligt med en sådan restriktiv politik som vi har nu. Därför debatterar kyrkan på många sätt. För en mer human flyktingpolitik. Det är en del av den kristna tron, det som Jesus kallade ”din nästa”. Det ska då alltså inte stanna vid den som har ett svenskt pass. Världen och mänskligheten är mycket större än den som lyckades ta sig in till Sverige för länge sedan.

Jag frågar vidare om kyrkan har fått fler medlemmar i och med den sista tidens flyktingmottagande?

Kyrkoherden svarar:

Vi frågar inte de som träder in i kyrkan, varför de gör det. Jag som kyrkoherde måste skriva på in och utträden. Och det är så att utträden är mycket fler. När den stora flyktingvågen var 2015, så gjorde ju många delar av Svenska Kyrkan ganska mycket. Jag jobbade själv på församling och vi öppnade på väldigt kort varsel, ett transit boende. Jag tror att kyrkans agerande i den här frågan har fått mycket positiv uppmärksamhet. Folk har sett att kyrkan faktiskt agerar och fortfarande är det så. Jag hoppas att många personer vill bli medlemmar i kyrkan, efter kyrkans arbete med flyktingarna.

Diskussion

Den här delen i uppsatsen har handlat om kyrkans utmaningar med att förhålla sig till, och anpassa sig till samhällsförändringar och värderingar. Det är klart och tydligt att kyrkan engagerar sig i samhällsdebatten angående kvinnors utsatta situationer i samhällslivet, när man pratar om Metoo rörelsen inom den kyrkliga kontexten. Kyrkan har accepterat kvinnliga präster och i Göteborg har en kvinnlig biskop valts fram. Det är ett tecken på att kyrkan har följt med samhällsutvecklingen kring jämställdhet och demokratifrågor.

Att förändra sig och anpassa sig till tiden, handlar om hur man ska få fler medlemmar till kyrkorna, och hur man ska skapa en långsiktighet i ekonomin när allt färre är medlemmar, vilket innebär att färre betalar kyrkoskatten. En lösning kring detta handlar om att göra vissa organisatoriska förändringar. Kyrkan ska ingå i en ny organisation som ska bli mer centraliserad, efter 134 år. Det verkar som att kyrkan vill reformera sitt dagliga arbete och fortsätta sin utveckling inom samhället.

Kyrkan är engagerad i viktiga samhällsfrågor och har varit aktiva i debatten om flyktingfrågan. Kyrkoherden menar att Sverige inte längre driver en human flyktingpolitik och det stämmer inte överens med den kristna tron, där man ska ta hand om sina medmänniskor.

Bialecki, Haynes och Robbins (2008, 1151) skriver att kristendomen har uppfattats ibland som ett omodernt fenomen i moderna samhällens kontext. Det stämmer inte överens med verkligheten, då kyrkan istället är en stark upprätthållare av moderniteten. Det är också tydligt utifrån min studie.

Slutdiskussion

Kyrkan har existerat i Sverige i mer än tusen år och har påverkat det svenska samhället på ett eller annat sätt. Kyrkan har varit en samhällsbärande institution och är det fortfarande till en viss del i det moderna samhället. Vid en historisk jämförelse har kyrkan tappat inflytande jämfört med förr. Däremot är det inte korrekt att påstå att kyrkan inte är relevant i samhället. Kasselstrand (2015, 278) skriver att det är många svenskar som vänder sig till kyrkan vid dop och begravningar. Hon nämner att 3 av 4 begravningar äger rum i kyrkan, och nästan hälften av nyfödda barn döps inom den Svenska Kyrkan.

”Gud är alltså inte död, som filosofen Friedrich Nietzsche och psykoanalytikern Sigmund Freud förutspådde, varken på samhällsnivå eller individnivå” (Geels och Wikström 2012, 381).

Kyrkan innehar fortfarande en viktig mening för människor och enligt mina informanter kommer kyrkan att alltid existera i världen.

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka, hur en kyrka i Göteborg arbetar i det sekulariserade samhället, och på vilka sätt kyrkan är meningsfull för människor i en tid när den Svenska Kyrkan förlorar allt mer medlemmar. Fokus har varit på kyrkans anställdas reflektioner och anpassning till modernitet i det sekulariserade samhället.

De frågeställningar uppsatsen sökte svar på var följande:

- Hur ser de anställda på kyrkans roll i samtiden?
- Hur ser kyrkan på hur den ska hantera minskande kyrkobesök?
- På vilka sätt arbetar kyrkan för att vara relevant i en tid av samhällsförändringar?

Mina informanter uppfattar kyrkan som en modern institution, där jämställdhet och demokrati är grundpelare inom kyrkans verksamhet. Faktum är att personal anser att kyrkan var före andra institutioner i samhället, gällande kvinnors rättigheter. Diakonen påpekade under samtalet att kvinnliga präster har varit aktiva en längre period inom kyrkan. Kyrkan har en viktig roll i samhället. Det beror på att kyrkan ska vara överallt i landet och samtidigt finnas för alla, speciellt för människor som är svaga i det svenska samhället. En människa är aldrig ensam och kan alltid vända sig till kyrkan, enligt de anställdas resonemang. Dessutom tror kyrkan på modern vetenskap, och det stämmer inte att kyrkan förkastar evolutionsteorin. Lundberg (2017, 162) menar att vara relevant i samhället är viktigt för kyrkan, och att kyrkan försöker vara öppen och fokusera på angelägenheter som rör allmänheten. Kyrkan är alltså enligt personalen, en modern institution som har följt med i samhällsutvecklingen.

Kyrkan och dess anställda måste idag hantera allt fler människor håller ett avstånd från kyrkans öppna dörrar. Det förs diskussioner om förändringar inom den Svenska Kyrkans kärnverksamhet, enligt de samtal som jag har tagit del av. Det finns funderingar på att Svenska Kyrkan ska börja bedriva vinstbringande verksamheter inom vård och omsorgssektorn.

Den Svenska kyrkan i Göteborg ska få en ny organisation från årsskiftet. Enligt mina informanter beror nyorganisationen bland annat på att vissa kyrkor har godare ekonomi än andra kyrkor. Det handlar om hur många medlemmar kyrkorna har och med medlemmar får kyrkan in medlemsavgifterna. Tanken är att stärka de svagare kyrkornas ekonomi.

Sverige är ett av de tryggaste länderna i världen, välfärden är stark och alla svenska medborgare har rätt till att få stöd i varierande former vid behov. Människor i nöd kan vända sig till myndigheter för att få hjälp i det moderna samhället. Norris och Inglehart (2009, 18–21) skriver att moderniseringsteorin handlar om att i ett utvecklat samhälle ökar sekulariseringen och behovet av religion minskar. Det leder till att enskilda individers religiositet avtar och religionen förlorar inflytande inom allt fler områden i det utvecklade samhället.

Från mina fältobservationer och intervjuer är det tydligt att det skett förändringar i enlighet med det som Norris och Inglehart (2004, 73) beskriver som sekularisering. Det vill säga att det är färre kyrkobesökare och att den kristna tron tonas ner i vissa av kyrkans aktiviteter.

Adaptiv strategi är ett bra begrepp för att förstå hur kyrkan anpassar sig till det rådande samhällsklimatet. Personal pratar ofta ett språk utan några religiösa begrepp, vilket kan bero på att man inte vill skrämja bort de människor som inte är aktiva inom kyrkan. Kyrkan driver verksamheter som tillhör sekulära områden i samhället, Kasselstrand (2015, 290–291) nämner att den Svenska Kyrkan har tagit en betydande roll i sekulära områden och driver icke religiösa verksamheter i samhället. Den öppna lekskolan är öppen för alla och skolan drivs utan några kristna drag, ett annat exempel är att personal utför ett socialt arbete när de hälsar på äldre individer som bor på ålderdomshem. Enligt Grassman och Whitaker (2006, 154) har kyrkans präster och diakoner börjat fokusera mer på omsorgsarbetet med äldre människor under de senaste åren. Dessutom arrangerar kyrkorna välgörenhetskonserter, och de är populära bland allmänheten.

Jag har noterat att kyrkan har fokuserat på Metoo rörelsen och vid varje mässa på söndagarna har talaren nämnt om många kvinnors utsatta situation. Detta samhällsproblem har sannerligen fått personalens uppmärksamhet. Kyrkan har även engagerat sig i flyktingfrågan och de anställda fortsätter med arbetet om att försöka övertyga allmänheten och politiker att ta emot fler flyktingar. Kyrkan poängterar att alla människor är lika värda och har rätt till ett värdigt liv i Sverige.

Det diakonala arbetet, att fira gudstjänst, den kristna undervisningen och missionen är den Svenska Kyrkans fundament. Det är svårt att skilja dem åt, som kyrkoherden påpekade under samtalet. Grassman och Whitaker (2006, 169) påstår att kyrkans fokus på det diakonala arbetet, riskerar att skada kyrkans religiösa validitet. Det har blivit tydligt utifrån mina studier att den kristna tron fortfarande är viktig men att tonvikt ofta ligger på samhällsengagemang och diakonalt arbete, där den kristna tron i många sammanhang tonas ner. Det verkar vara en del av kyrkans långsiktiga planering, som kan förändras över tiden, precis som det svenska samhällets värderingar och normer.

Referenslista

- Bangstad, Sindre (2012). *Sekularismens ansikten*. Lund: Studentlitteratur AB
- Bialecki, Jon, Haynes, Naomi & Robbins, Joel. (2008). *The Anthropology of Christianity*. Religion Compass, 2(6), 1139–1158.
- Cannell, Fenella (2006). *The Anthropology of Christianity*. Durham: Duke University Press
- Eller, Jack David (2015). *Introducing Anthropology of Religion*. New York: Routledge
- Eriksen, Thomas Hylland (2010). *Små platser-stora frågor; en introduktion till socialantropologi*. Falun: ScandBook AB
- Geels, Anton & Wikström, Owe (2012). *Den religiösa människan: en introduktion till religionspsykologin*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur
- Gilhus, Ingvild & Mikaelsson, Lisbeth (2003). *Nya perspektiv på religion*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Grassman, Jeppsson, Eva & Whitaker, Anna. (2006). *With or without Faith. Spiritual Care in the Church of Sweden at a Time of Transition*. OMEGA-Journal of Death and Dying, 53(1), 153–172.
- Gustafsson, Berndt (1983). *Svensk kyrkohistoria*. Vänersborg. Vänersborgs Offset AB
- Gustafsson, Bengt, Hermerén, Göran & Petterson, Bo (2011). *God forskningsred*. Bromma: CM-Gruppen AB
- Hagevi, Magnus (2009). *Efter sekulariseringen: förändrade religiösa värden mellan generationer*. Socialvetenskaplig tidskrift, 16(3–4).
- Kasselstrand, Isabella (2015). *Nonbelievers in the church: A study of cultural religion in Sweden*. Sociology of Religion, 76(3), 275–294
- Kunin D, Seth (2003). *Religion: The Modern Theories*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd
- Lundberg, Per, Anders. (2017). *Constructing the Environment as a Faith Issue*. Worldviews: Global Religions, Culture, and Ecology, 21(2), 152–174.
- Moberg, Mark (2013). *Engaging Anthropological Theory; A Social and Political History*. New York: Routledge
- Norris, Pippa & Inglehart, Ronald (2004). *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press
- Seymour-Smith, Charlotte (1986). *McMillan Dictionary of Anthropology*. London: McMillan Press Ltd
- Svenska kyrkan i siffror* (2017) <https://www.svenskakyrkan.se/statistik>, hämtad 2017-12-22

